

Ministerie van Financiën

Regiodag Gemeentefinanciën

Bbp-systematiek accres

27 juni 2024 - Regiodag Gemeentefinanciën

Roy Staal

Sander van Meurs

Ministerie van Financiën

Onderwerpen vandaag

1. Ontstaan bbp systematiek
2. Uitwerking in Voorjaarsnota 2023 en Miljoenennota 2024
3. Vervroegen van systematiek in Voorjaarsnota 2024
4. Bbp systematiek in detail
5. Bbp t.o.v. trap-op-trap-af
6. Gespreksonderwerpen

1. Wat heeft Rutte IV besloten over het accres?

“Om een stabielere financiering voor gemeenten en provincies te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssysteem voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken.”

“Dit accres is bij het coalitieakkoord tot en met 2025 grotendeels berekend op basis van de bestaande afspraken. Dit wil zeggen dat de stijging van de rijksuitgaven ook leidt tot een hogere algemene uitkering aan gemeenten en provincies. Voor 2026 en verder is het accres niet berekend, maar vastgezet op een plus van 1 miljard euro ten opzichte van de stand bij miljoenennota 2022.”

1. Tussenstap in Miljoenennota 2023

Bij Miljoenennota 2023 heeft het kabinet aanvullend eenmalig 1 miljard euro voor gemeenten en 0,1 miljard euro voor provincies beschikbaar gesteld voor 2026, vooruitlopend op de nieuwe financieringssystematiek. Dit bedrag, opgeteld 1,1 miljard euro, komt vanaf 2027 structureel beschikbaar.

2. Eerste uitwerking in Voorjaarsnota 2023

1. Voorjaarsnota 2023: “In de huidige Voorjaarsnota is besloten om het Gemeente- en Provinciefonds vanaf 2027 te indexeren op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product.”
2. Contouren van de nieuwe systematiek in voorjaarsnota: “De volumeontwikkeling van de fondsen wordt gebaseerd op een historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp, waardoor de fondsen minder schommelen. De indexatie voor inflatie volgt die van het lopende jaar, waardoor de fondsen reëel ‘op niveau’ blijven. De grondslagen waarover deze indexatie berekend wordt, worden op gelijke wijze bepaald als de huidige grondslagen, waarover vanaf 2026 de huidige loon- en prijsindexatie wordt berekend.”
3. Reservering voor bbp “In deze Voorjaarsnota is besloten dat het Gemeente- en Provinciefonds (GF en PF) vanaf 2027 geïndexeerd worden op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Voorlopig is hiervoor aanvullend budget gereserveerd van 150 miljoen euro in 2027 en 300 miljoen euro in 2028.”

2. Volledige uitwerking in Miljoenennota 2024

1. De volumeontwikkeling van de fondsen wordt gebaseerd op een 8-jaars (t-9 t/m t-2) historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp, waardoor de fondsen minder schommelen.
2. De indexatie voor inflatie volgt de prijs bbp van het lopende jaar, waardoor de fondsen reëel 'op niveau' blijven.
3. De grondslagen waarover deze indexatie berekend wordt, worden op gelijke wijze bepaald als de huidige grondslagen, waarover vanaf 2026 de huidige loon- en prijsindexatie wordt berekend.
4. Ten slotte wordt de tranche van het lopend jaar bij Voorjaarsnota definitief. De bbp groei (zowel voor volume als prijs) is daarbij gebaseerd op de CEP-raming van het CPB.
5. Het betreft een generieke indexatie die naar eigen inzicht van een individuele gemeenten of provincie kan worden ingezet.

Een deel van de loonontwikkeling zit in volume bbp

2. Raad van state advies

De bbp-systematiek beoogt rust en voorspelbaarheid te brengen. De Raad van State zegt in haar advies bij de Voorjaarsnota 2023 over de overstap: *“De Afdeling acht de overstap naar een nieuwe meerjarensystematiek voor de financiën van medeoverheden **positief**. Naar verwachting brengt de nieuwe systematiek **meer stabiliteit, rust en duidelijkheid** voor gemeenten en provincies. Deze systematiek is ook in lijn met eerdere aanbevelingen van de 16e Studiegroep Begrotingsruimte en de Afdeling. De Afdeling hoopt dat de rijksoverheid en de medeoverheden deze nieuwe systematiek **benutten om de interbestuurlijke verhoudingen**, zoals aan de orde gesteld in de voorlichting van de Afdeling over interbestuurlijke verhoudingen, in rustiger vaarwater te brengen.”* In haar advies bij de Miljoenennota 2024 zegt zij: *“**Vervroeg de invoer** van de nieuwe financieringssystematiek voor medeoverheden naar de start van het nieuwe kabinet. Zorg bovendien dat het **niveau van de financiering van medeoverheden toereikend is.**”*

3. Vervroegen in Voorjaarsnota 2024

In constructief overleg met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) – in gewaardeerde aanwezigheid van de Unie van Waterschappen (UvW) – is besloten over te gaan tot het schrappen van de oploop van deze korting in combinatie met het vervroegd invoeren van de nieuwe financieringssystematiek in 2024.

Het besluit tot het vervroegd invoeren van de nieuwe financieringssystematiek heeft invloed op de lopende begroting van gemeenten en provincies. Om die reden is besloten de impact hiervan volledig (2024) en deels (2025) te dempen. Ook voor 2026 tot en met 2029 vindt compensatie plaats. Deze is zodanig dat dit per saldo voor de periode 2026 tot en met 2029 resulteert in een plus van 675 miljoen euro voor gemeenten en 44 miljoen euro voor provincies.

3. Budgettaire uitwerking voor het GF

Tabel 19 Budgettaire uitwerking Gemeentefonds						
In miljoenen euro (ten opzichte van CEP24*)	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1. Accres GF bbp vanaf 2024	- 719	- 1.324	- 136	- 109	- 88	- 63
2. Schrappen oploop opschalingskorting GF	0	0	675	675	675	675
3. Incidentele compensatie GF in grondslag	719	649	136	109	88	63
Totaal effect op GF	0	- 675	675	675	675	675
4. Indexatie Wmo demografie op AP	0	0	75	150	225	300
Totaal effect	0	- 675	750	825	900	975

*De basis stand waarmee gerekend is betreft de stand Miljoenennota 2024 en verwerking van de macroraming van het CEP24 (LPO en bbp)

3. Vervroegen bbp-systematiek

1. Actualisatie naar macro-economische cijfers op basis van CEP24

Tabel 2.2.2: Indices CPB LPO CEP24	2024	2025	2026
Loonvoet sector overheid	6,5%	4,4%	3,8%
Netto materiele consumptie	2,9%	2,2%	2,2%
Overheidsinvesteringen	3,0%	2,0%	2,2%
Gemiddelde index (60% loon, 20% consumptie, 20% investeringen)	5,06%	3,45%	3,18%
Indices CPB LPO MEV24	2024	2025	2026
Loonvoet sector overheid	6,7%	5,3%	4,7%
Netto materiele consumptie	3,5%	2,0%	2,0%
Overheidsinvesteringen	3,1%	1,9%	1,9%
Gemiddelde index (60% loon, 20% consumptie, 20% investeringen)	5,31%	3,93%	3,57%
Vershil (nieuw-oud)	-0,25%	-0,48%	-0,39%

Door een lagere verwachting van LPO in met name de loonvoet van 2025 en 2026 daalt het accres op basis van oude afspraken ten opzichte van de Miljoenennota 2024. Dit leidt dus ook tot een lagere kostenontwikkeling van gemeenten en provincies dan bij de Miljoenennota 2024 was verwacht.

3. Vervroegen bbp-systematiek

2. Overgang naar bbp-systematiek vanaf 2024

Was o.b.v. oude afspraken:

Tabel 2.2.7: Accres Miljoenennota 2024 na CEP24

Bedragen in miljoenen euro	2024	2025	2026	2027	2028	2029
tranche 2024 volume	1.135	1.135				
tranche 2024 prijs	1.932	1.932	1.738	1.735	1.729	1.729
tranche 2025 volume		920				
tranche 2025 prijs		1.365	1.265	1.263	1.259	1.259
tranche 2026 volume			1.464	1.464	1.464	1.464
tranche 2026 prijs			1.189	1.187	1.183	1.183
tranche 2027 volume				697	695	695
tranche 2027 prijs				1.025	1.022	1.022
tranche 2028 volume					678	678
tranche 2028 prijs					1.025	1.025
tranche 2029 volume						664
tranche 2029 prijs						1.067
Totaal accres	3.067	5.352	5.656	7.371	9.054	10.786

3. Vervroegen bbp-systematiek

Wordt:

Tabel 2.2.8 Accres Voorjaarsnota 2024 (bbp-systematiek vanaf 2024)

Bedragen in miljoenen euro	2024	2025	2026	2027	2028	2029
tranche 2024 volume	836	822	770	768	765	764
tranche 2024 prijs	1.512	1.487	1.394	1.390	1.384	1.383
tranche 2025 volume		812	761	759	756	755
tranche 2025 prijs		908	851	849	845	845
tranche 2026 volume			742	740	737	736
tranche 2026 prijs			1.003	1.001	997	996
tranche 2027 volume				711	708	707
tranche 2027 prijs				1.045	1.041	1.040
tranche 2028 volume					690	690
tranche 2028 prijs					1.044	1.043
tranche 2029 volume						676
tranche 2029 prijs						1.086
Totaal accres	2.348	4.028	5.520	7.261	8.966	10.723

3. Vervroegen bbp-systematiek

Mutatie:

Tabel 2.2.9 Mutaties bbp-systematiek

Bedragen in miljoenen euro	2024	2025	2026	2027	2028	2029
tranche 2024 volume	-299	-313	770	768	765	764
tranche 2024 prijs	-420	-445	-344	-345	-345	-346
tranche 2025 volume		-108	761	759	756	755
tranche 2025 prijs		-457	-414	-414	-414	-414
tranche 2026 volume			-722	-724	-727	-728
tranche 2026 prijs			-186	-186	-186	-187
tranche 2027 volume				13	13	12
tranche 2027 prijs				20	19	18
tranche 2028 volume					13	12
tranche 2028 prijs					19	18
tranche 2029 volume						12
tranche 2029 prijs						19
Totaal accres	-719	-1.324	-136	-109	-88	-63
Compensatie in grondslag	719	649	136	109	88	63
Totaal na compensatie	0	-675	0	0	0	0

4. Berekening van bbp- tranches

Stap 1: Grondslag

Tabel 40 Grondslag en indices Gemeentefonds						
Bedragen in miljoenen euro en procenten	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Gemeentefondsuitgaven (voor zover onderdeel van de accresgrondslag) en volume-acres in prijspeil 2023	36.255	35.704	33.259	33.194	33.080	33.081
Waarvan structureel 1 miljard VJN23*			924	924	924	924
Incidentele compensatie voor accres in de grondslag	719	649	136	109	88	63
Schrappen oploop opschalingskorting			675	675	675	675
Gemeentefondsuitgaven (voor zover onderdeel van de accresgrondslag) en volume-acres in prijspeil 2023	36.974	36.353	34.070	33.978	33.843	33.819

4. Berekening van bbp- tranches (voorbeeld 2028)

Stap 2: indexpercentage CEP 2024 CPB

- Volumedeel:
8 jaar historisch gemiddelde volume bbp t-2 t/m t-9.
- Prijsdeel:
raming van het prijs bbp

Tabel 2.2.6 Berekening gecombineerde bbp-index

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
8-jaars historisch gemiddelde bbp (t-2 t/m t-9)	2,3%	2,1%	2,0%	1,8%	1,7%	1,6%
Prijs bbp	4,0%	2,3%	2,6%	2,6%	2,5%	2,5%
Gecombineerde bbp-index	6,35%	4,45%	4,61%	4,45%	4,22%	4,12%

4. Berekening van bbp- tranches (voorbeeld 2028)

Stap 3: Tranche berekenen

- Grondslag jaar t * index jaar t
- Voor de volume tranche 2028 is dat 33.843 miljoen euro + voorgaande tranches * 1,7% = 678 miljoen
- Voor de prijs tranche 2028 is dat 33.843 miljoen euro + voorgaande tranches * 2,5% = 1.025 miljoen
- Totale tranche 2028 is 1.703 miljoen

4. Overzicht tranches

Tabel 2.2.8 Accres Voorjaarsnota 2024 (bbp-systematiek vanaf 2024)

Bedragen in miljoenen euro	2024	2025	2026	2027	2028	2029
tranche 2024 volume	836	822	770	768	765	764
tranche 2024 prijs	1.512	1.487	1.394	1.390	1.384	1.383
tranche 2025 volume		812	761	759	756	755
tranche 2025 prijs		908	851	849	845	845
tranche 2026 volume			742	740	737	736
tranche 2026 prijs			1.003	1.001	997	996
tranche 2027 volume				711	708	707
tranche 2027 prijs				1.045	1.041	1.040
tranche 2028 volume					690	690
tranche 2028 prijs					1.044	1.043
tranche 2029 volume						676
tranche 2029 prijs						1.086
Totaal accres	2.348	4.028	5.520	7.261	8.966	10.723

Voorbeeld Tranche 2028 volume in 2029:
(Grondslag 2029 + voorgaande tranches in 2029) *
volume bbp 2028 = 690 miljoen

5. Bbp systematiek t.o.v. trap-op-trap-af

- Per saldo zou het Gemeentefonds (GF) op basis van de huidige geraamde groei van rijksuitgaven circa 2,6 miljard euro hoger zijn in 2026 t.o.v. de Voorjaarsnota 2024, als de "trap-op-trap-af" systematiek in deze jaren voorgezet zou worden. Deze inschatting is op basis van de huidig geraamde Rijksuitgaven; de ervaring uit het verleden is dat realisatie vaak lager uitvalt.

Tabel 20

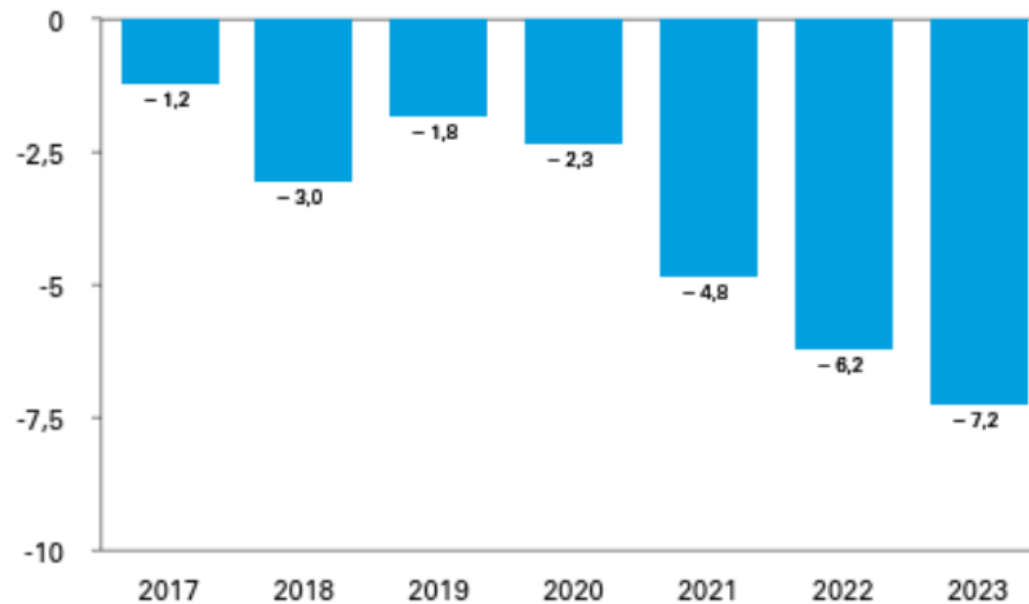
Accres Gemeentefonds in mln.	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Cumulatief accres o.b.v. trap op trap af	2.946	6.013	8.298	10.809	12.650	14.775
Cumulatief accres Voorjaarsnota 2024 incl. Incidentele compensatie	2.946	6.013	7.624	7.273	8.942	10.625
Verschil	0	0	- 675	- 3.536	- 3.708	- 4.150
Structureel miljard Voorjaarsnota 2023				924	924	924
Verschil na correctie	0	0	- 675	- 2.612	- 2.784	- 3.226

*Dit betreft een accres vergelijking, waardoor het schrappen van oploop van opschalingskorting (675 miljoen euro) en additionele middelen Wmo (oplopend tot 300 miljoen euro) geen onderdeel zijn van deze vergelijking.

5. Onderuitputting Rijk

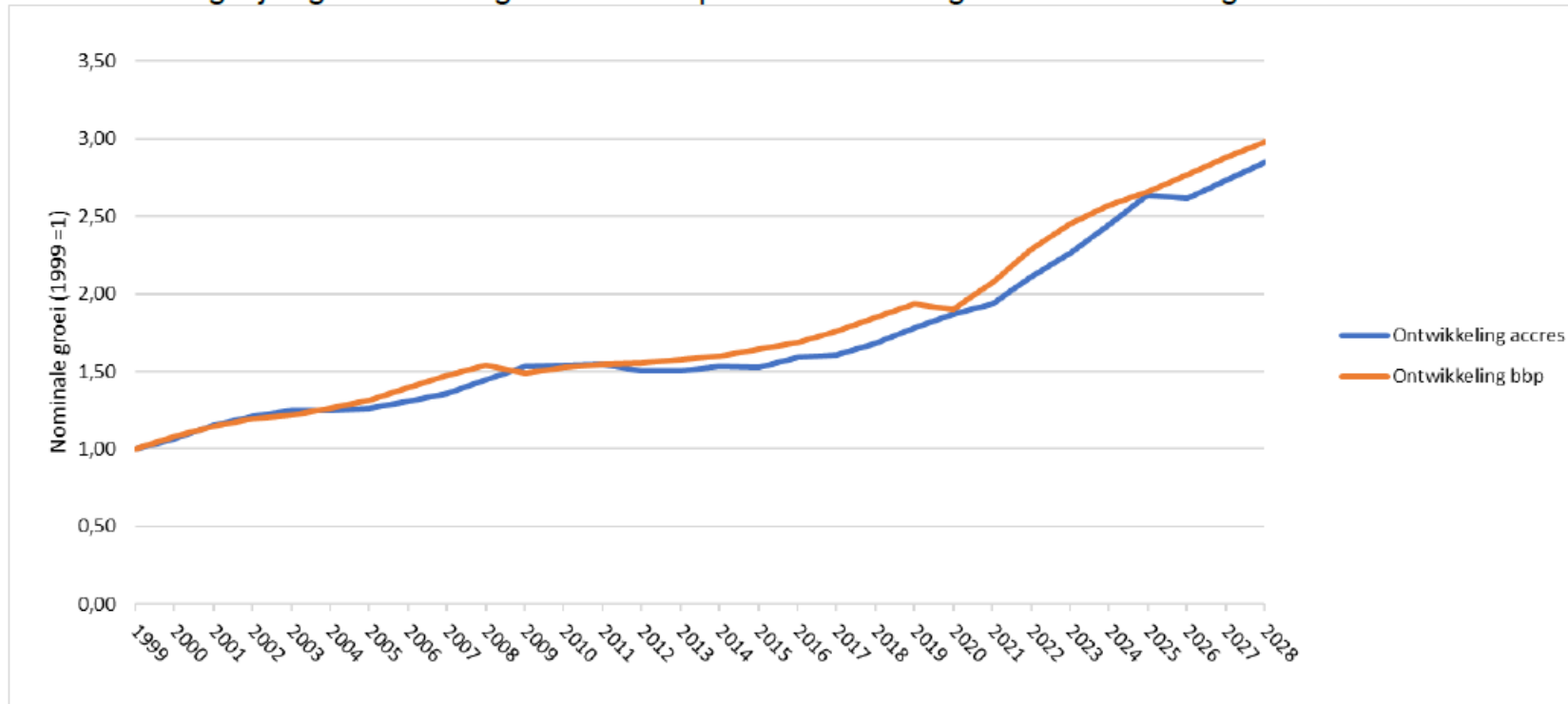
Figuur 2.1.1 Onderuitputting per jaar (in miljoenen euro), periode 2017-2023

5. Bbp en tota kennen dezelfde trend

Grafiek 2. Vergelijking ontwikkeling nominaal bbp met ontwikkeling nominaal accres gemeentefonds

Ontwikkeling bbp op basis van MEV 2024 & ontwikkeling accres op basis van circulaire waarbij voor de periode 2022-2028 een berekening van het procentuele volume-acces heeft plaatsgevonden op basis van de lpo-percentages/pBBP percentages.

5. Stabiliteit bbp index t.o.v. ARU

